

In the Supreme Court of South Africa In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(APPELLANT DIVISION)
(AFDELING)

APPEAL IN CRIMINAL CASE
APPEL IN STRAFSAAK

THE STATE

Appellant.

versus/teen

L A F CHIRIEN

Mr J. M. Durheim

Respondent.

ALLAN M. EDWARDS J. Durheim

Appellant's Attorney... J. G. Durheim
Prokureur van Appellant

Respondent's Attorney...
Prokureur van Respondent

Appellant's Advocate...
Advokaat van Appellant

Respondent's Advocate...
Advokaat van Respondent

Set down for hearing on...
Op die rol geplaas vir verhoor op

DCLD

UITSpraak 1117 NRI (A 94500 26 11 86

SIEN UITSpraak VIR HOFBEZOEK

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

DIE STAAT

Appellant

en

LUC ARTHUR FRANCE CHRETEN

Respondent

CORAM: RUMPF, HR., JANSEN, MILLER, JOUBERT, ARR. et

VAN HEERDEN, Wnd. AR.

VERHOOR: 15.9.1980.

GELEWER: 24.11.1980.

UITSpraak

RUMPF, HR. :

In 1979 (4) S.A. 871 (D) verskyn daar 'n uitspraak in 'n strafsak onder die naam S. v. Chretien. Die Staat was nie tevrede met die uitspraak toe dit gelewer is nie en het aansoek gedoen om 'n regsvraag te laat voorbehou wat dan ook toegestaan is in die volgende woorde:

" That/.....

"THAT the following question of law is reserved in terms of Section 319 of the Criminal Procedure Act, Act No. 51 of 1977 for decision by the Appellate Division: Whether on the facts found proven by the Court the learned Judge was correct in law in holding that the accused on a charge of attempted murder could not be convicted of common assault where the necessary intention for the offence charged had been influenced by the voluntary consumption of alcohol."

Dit blyk dat die respondent aangekla was van moord (1 klag) en poging tot moord (5 klagte) en van sekere oortredings van 'n verkeersordonnansie. Op die een klag van moord is respondent skuldig bevind aan strafbare manslag. Op die vyf klagte van poging tot moord is hy onskuldig bevind. Die beweerde verkeersoortredings is nie van belang nie. Uit die uitspraak van die verhoorhof blyk dit dat respondent ná 'n partytjie, en terwyl hy onder invloed van drank was, met 'n Volkswagen Combi in 'n groep mense gery het wat op die partytjie was en wat op 'n straat voor 'n huis gestaan het. Een van die persone is gedood en vyf is beseer. Wat aanleiding gegee het tot hierdie gebeurtenis word beskryf in die reeds gerapporteerde uitspraak en dit is onnodig om dit hier te herhaal. Die verhoorhof het 'n betoog

dat/...

dat respondent uit nood gehandel het, verwerp. Wel is bevind
dat dit nie bewys is dat respondent opsetlik in die groep-
mense ingery het nie. Die verhoorhof het aanvaar dat die respon-
dent nie sodanig onder invloed van drank was dat hy die gevolge
van sy handelinge nie besef het nie. Nietemin het die verhoorhof
aanvaar dat respondent se verduideliking dat hy verwag het dat
die mense in die straat sou padgee, nie verwerp kan word nie.
Die verhoorhof se probleem is soos volg in die uitspraak gestel:

"A doubt does exist in our minds as to whether or not the accused is in fact being truthful when he says he believed that the crowd would disperse, and whatever may have been the position in the case of a sober person, having regard to the state of the accused's intoxication, he may have believed something which no sober person would have believed. The accused is entitled to the benefit of this doubt. Whilst therefore there is no doubt that the accused acted in a grossly reckless manner in his driving, we cannot say that what he did was done deliberately. This being so it seems to us that on the main count the accused falls to be convicted of the crime of culpable homicide."

Daarna/.....

Daarna het die verhoorhof bevind dat daar ten opsigte van die vyf klagte van poging tot moord ook geen opset bestaan het nie en dat respondent ook nie aan aanranding kon skuldig bevind word nie, nieteenstaande die bevinding van hierdie hof in S. v. Johnson, 1969 (1) S.A. 201.

In hierdie hof is namens die Staat aangevoer dat die verhoorhof gefouteer het deur die respondent onskuldig te bevind op die vyf klagte van poging tot moord en dat die verhoorhof gebonde was aan die beslissing van hierdie hof in S. v. Johnson (supra). Namens die Staat is gevolglik betoog dat die respondent op die vyf klagte aan gewone aanranding moes skuldig bevind gewees het. Die betoog kan nie slaag nie. Hierdie hof moet van die standpunt uitgaan (soos die verhoorhof wesenlik bevind het) dat die respondent, in sy deur drank benewelde toestand, verwag het dat die mense sy Combi sou sien aankom en uit sy pad gaan. Hy het dus geen opset gehad om hulle raak te ry nie en het hulle ook nie gedreig dat hy hulle sou raak ry nie. Hy het eenvoudig verwag dat hulle uitmekaar sou gaan. Selfs gewone aanranding vereis die opset om aan te rand en as so 'n opset nie bestaan nie (of nie

bewys/.....

bewys is nie) kan daar geen skuldigbevinding aan gewone aan-
randing wees nie.

Omdat die Staat hom uitdruklik en direk op die Johnsonsaak (supra) beroep het, waarin beslis is dat dronkenskap, behalwe as dit tot 'n vorm van kranksinnigheid lei, nie as verweer kan dien nie, is dit wenslik om die uitspraak in daardie saak in hersiening te neem. Die beslissing wat juridies onsuiwer is, skep probleme omdat 'n suiwer juridiese en logiese benadering van die probleem vir 'n deel van die gemeenskap nie aanvaarbaar is nie. Die gemeenskap was van ouds onderwerp aan drankmisbruik deur sekere lede van die gemeenskap. Hierdie misbruik het nie verminder nie en gaan vandag dikwels gepaard met misbruik van dwelmmiddels. Omdat so baie aanrandings en dood veroorsaak word deur persone onder invloed van drank, het 'n deel van die gemeenskap in die verlede skepties gestaan oor die „sagte“ behandeling van beskonkenes en is die opvatting gehuldig dat dronkenskap nooit 'n verweer kan wees nie behalwe as dit tot 'n vorm van kranksinnigheid gelei het. Vandaar dat hierdie hof na bestudering van ons ou skrywers en beslissings van ons howe in die Johnsonsaak nie wou afsien van

die ou benadering nie en tot die volgende konklusie gekom^{het} op bl 212:

„Die reël dat in ons reg dronkenskap nie as verweer teen 'n aanklag, weens 'n wandaad in dronkenskap gepleeg, aangevoer kan word nie, is dus nie buite verband met die erkende vereistes vir strafregtelike aanspreeklikheid nie, maar is daarby aangepas. Daar bestaan gevolglik geen afdoende redes waarom daar nou van 'n lank in ons reg en gebruik gevestigde reël afgewyk moet word nie."

Die opvatting dat mense gestraf behoort te word vir misdade wat hulle in dronkenskap pleeg, al is hulle ook hoe dronk, is in die Westerse lande algemeen 'n probleem, vgl. bv. Strafbbaarheid van Beschonkenen deur Langemeyer, Tijdschrift van Strafrecht, Deel XLVII (afl. 4) bl. 341; Hazewinkel-Suringa, Inleiding tot die Studie van het Nederlandse Strafrecht, sewende druk, bl. 248, en ook op bl. 249, waar die regsposisie in verskillende Europese lande opgesom word; Smith and Hogan, Criminal Law, fourth edition, bl. 184, wat spesifiek die Engelse probleme noem en onder ander verduidelik dat die volgende misdade nie 'n „specific intent" vereis nie: „rape; maliciously wounding or inflicting grievous bodily harm; indecent assault; common assault". Wat ons reg betref, behoort die hele idee van „specific intent" in verband met drank, soos dit in die Engelse

reg verskyn, as onaanvaarbaar beskou te word. By 'n behoorlike toepassing van ons reg is daar geen plek vir die besondere benadering nie. Vanselfsprekend kan 'n hof volgens ons reg wel bevind dat 'n persoon weens invloed van drank 'n bepaalde gevolg nie voorsien het nie wat hy wel sou voorsien het indien hy nugter was, en dat hy dus aan 'n minder ernstige misdaad skuldig is.

Om vas te stel wat die posisie in die Strafreg behoort te wees in geval van 'n beskuldigde wat onder invloed van drank 'n handeling of omissie begaan, is dit wenslik, dink ek, om met die graad van dronkenskap te begin. En dan handel ek alleen oor gewone vrywillige dronkenskap. Ek haal hier aan wat algemeen bekend is en wat soos volg deur regter Wessels in Rex v. Bourke, 1916 T.P.D. 303 op bl. 305 beskryf is:

„It is a well-known fact that there are various degrees of drunkenness. A man may drink a small amount of liquor, the effect of which upon him may be to excite him and make him act differently to the way in which he would act if he were absolutely sober, but, at the same time, drinking under such circumstances, would not be in any way sufficient to prevent his controlling himself, or have any influence upon his intentions, If he drinks more than that, his faculties become more and more dulled and obscured, and a stage is subsequently reached at which he cannot be said to have any intention

at all. This is expressed by saying that he is dead drunk; the Dutch term is smoordronk and the Latin term used by lawyers is ebriosus. A person who is so drunk that he actually does not know what he is doing cannot logically be said to have any intention at all. Yet we find it said in some of the English text books that a man who is intoxicated may still be said to have an intention. That I can only understand of the man who is but slightly intoxicated. It certainly is not true of the man who is dead drunk, who is ebriosus."

As begin word by iemand wat as „smoordronk" beskryf word, is dit ook eintlik nog 'n kwessie van graad. Is hy so dronk dat hy „papdronk" is en net êrens lê en onwillekeurige spierbewegings met sy arm of voet doen en iemand sou deur so 'n onwillekeurige beweging getref en beseer word, sou daar in elk geval geen sprake wees van 'n handeling nie. Dit sou net so min 'n handeling wees as die liggaamsbeweging van 'n slaapwandelaar. In die strafreg is 'n handeling alleen dan 'n handeling wanneer dit deur die gees beheer word. In die geval van die onwillekeurige spierbeweging van 'n papdronke is daar geen sweem van beheer nie en is dit dus nie eers nodig om oor skuld te filosofeer nie. Daar is net geen plek vir skuld nie. Ook

toerekeningsvatbaarheid/.....

toerekeningsvatbaarheid kom nie hier ter sprake nie. Dit is die een kant van die spektrum. Die ander kant, daarteenoor, sou die geval wees waar 'n beskuldigde 'n geringe hoeveelheid drank gedrink het wat geen noemenswaardige uitwerking op sy geestesvermoëns gehad het nie. Tussenin lê 'n groot verskeidenheid van gevalle waarin wel handeling plaasgevind het onder invloed van drank, handeling wat oënskynlik die bereiking van 'n doel of gevolg aandui, maar waarby die vraag ontstaan tot watter mate die besopene die erns van wat hy doen beseef het en tot watter mate sy inhibisies verminder is. Iemand kan as „erg besope” beskryf word maar tog so optree dat hy skynbaar rasioneel optree. Hy mag self vergeet het wat hy gedoen het maar sy gees het wel sy handeling beheer, al is dit dan dat sy inhibisies erg deur drank verminder is. Dan kom toerekeningsvatbaarheid wel ter sprake. 'n Voorbeeld van 'n handeling onder invloed van drank met gevolgvoorsienbaarheid kry mens in Fowlie v. Rex, 1906 T.S. 505. Die beskuldigde wat 'n merrie aangeval en vermink het, het gedrink en kon daarna nie onthou wat hy gedoen het nie. Op bl. 506 verskyn sommige van die feite soos volg:

"The district surgeon, who was called by the prosecution, stated that it was quite possible for the accused to have no recollection of what he had done, notwithstanding the fact that he brought and used a piece of iron with which to break the hasp of the stable door; the bringing over of the mule and tying it to the post in the stall in which the mare was; the nature of the injuries and the strength required to inflict them; the care necessary to avoid being kicked by the mare; the answer to the stable manager on coming out of the stable; and his action in guiding the party after his arrest."

Afgesien van 'n bewyslas wat skynbaar op die appellant geplaas is, en afgesien van die opvatting dat dronkenskap geen verweer is nie, is, wat die feite betref, die bevinding in die Fowliessaak m.i. korrek. In Rex v. Bourke (supra) is die beskuldigde aangekla van verkragting van 'n meisie van ongeveer 11 jaar. Die presiese feite verskyn nie in die uitspraak op appèl nie. 'n Jurie het bevind dat die beskuldigde die klaagster onsedelik aangerand het maar bygevoeg dat hulle van mening was dat hy nie toerekeningsvatbaar was nie ("not responsible for his actions"). Op 'n vraag van die regter "whether they meant that the accused was unconscious of what he was doing on account of being drunk

at/.....

at the time" was die antwoord „yes". Die regter het daarop 'n regspraak voorbehou nl. of die beskuldigde ontslaan behoort te word, of skuldig bevind te word, of kragtens Prokl. 36 van 1902 'n „criminal lunatic" verklaar moet word. Op appél het regter Wessels o.a. opgesom wat reeds hierbo aangehaal is, sommige van die ou skrywers nagegaan en opgemerk dat die „special intention" idee uit die Engelse reg liever weggelaat kon gewees het, bl. 307. Regter Wessels het bevind dat dronkenskap geen verweer is nie behalwe indien die dronkenskap onvrywillig was of gelei het tot delirium tremens sodat die besopene „onbewus" was van wat hy gedoen het. In die laaste geval sou hy as kranksinnig verklaar moet word. Regters Curlewis en Gregorowski was ook van mening dat dronkenskap geen verweer is nie. So sê regter Curlewis: „I think it would be dangerous in the public interest for us to encourage the idea that drunkenness can in any way be an excuse for crime"

Na my mening is dit verkiesliker om te aanvaar dat, indien dit uit die getuienis blyk dat 'n beskuldigde werklik

so/.....

so besope was dat hy inderdaad nie besef het wat hy gedoen het
nie, die publieke beleid (die regsoortuiging van die gemeenskap)
nie vereis dat van die suiwer regswetenskaplike benadering afge-
sien moet word nie en dat die beskuldigde 'n straf moet ondergaan
bloot omdat hy vrywillig 'n toestand bereik het waarin hy juridies
nie kan handel nie of ontoerekeningsvatbaar is. Die geval van
'n beskuldigde wat gedrink het om 'n misdaad te kan pleeg is natuur-
lik nie hier ter sprake nie. Vir doeleindes van hierdie saak is
dit m.i. ook onnodig om die vraag te bespreek of dronkenskap
of invloed van ander dwelmmiddels wat aanleiding gee tot ongeoor-
loofde dade, deur wetgewing strafbaar behoort te word.

Die probleem lê m.i. nie soseer in die beginsel wat
toegepas behoort te word nie maar in die manier waarop die
beginsel toegepas word. Indien 'n hof geredelik of maklik aanvaar
dat 'n besope persoon wat bv. 'n vrou verkrag of probeer verkrag
nie bewus is van wat hy doen nie en dus nie toerekeningsvatbaar
is nie, en vry behoort uit te gaan, sou die regspraak baie gou

in/.....

in diskrediet gebring word. Verminderde toerekeningsvatbaarheid en 'n minder straf is natuurlik iets anders. In De Wet en Swanepoel, se Strafred (derde uitgawe) word in hierdie verband op bl. 119 in 'n voetnoot verwys na Hall, General Principles of Criminal Law, bl. 534 waar die onderskeid aldus gestel word:

"In the cases relevant to the present problem, the defendant is in a state of intoxication between these extremes. What we have to deal with is not incapacity to perform simple acts or such an obliteration of cognitive functions as to exclude any degree of purposive conduct, but instead a severe blunting of the capacity to understand the moral quality of the act in issue, combined with a drastic lapse of inhibition. As has been suggested, this closely resembles, if it is not identical with, insanity."

Na my mening behoort dit, wat ons red betref, ietwat sterker gestel te word. Eers dan wanneer 'n persoon, wat 'n gevolghandeling pleeg, so besope is dat hy nie besef nie dat wat hy doen ongeoorloof is, of dat sy inhibisies wesenlik verkrummel het, kan hy as ontoerekeningsvatbaar beskou word. Is daar 'n redelike twyfel, behoort die beskuldigde die voordeel daarvan te kry. Die vraag of die bewyslas nie verander behoort te word

nie/.....

nie, sou ek nie sonder betoog wil beantwoord nie.

Indien mens die hofverslae nagaan, blyk dit dat alleen in hoogs uitsonderlike gevalle dit bevind word dat 'n beskuldigde 'n misdaad pleeg terwyl hy so besope is dat hy nie besef dat wat hy doen ongeoorloof is nie of dat sy inhibisies volkome verdwyn het. In baie gevalle is bevind dat drank nie die oordeelvermoë van die beskuldigde verminder het nie, in ander gevalle is bevind dat drank veroorsaak het dat 'n bepaalde gevolg nie voorsien is nie (bv. by aanranding, die dood van die oorledene) en in sekere gevalle waar nieteenstaande die invloed van drank die gevolg wel voorsien is, word soos bv. in die geval van moord, tog wel versagtende omstandighede bevind. Daar is dus, na my mening, geen beswaar op grond van publieke beleid om af te wyk van die benadering van wat in die Johnsonsaak toegepas is nie. Na my mening is iemand wat papdronk is en wat onbewus is van wat hy doen, nie aanspreeklik nie omdat 'n spierbeweging in dié toestand gedoen nie 'n strafregtelike

handeling/....

handeling is nie. Indien iemand 'n handeling verrig (meer as 'n onwillekeurige spierbeweging) maar so besope is dat hy nie besef wat hy doen nie of dat hy die ongeoorloofheid van sy handeling nie besef nie, is hy nie toerekeningsvatbaar nie. Maar ek wil herhaal dat 'n hof alleen op grond van getuienis wat dit regverdig tot die konklusie, of redelike twyfel, sal kom dat wanneer iemand inderdaad 'n handeling (of omissie) begaan het wat 'n misdaad is, hy dermate besope was dat hy nie toerekeningsvatbaar is nie. In hierdie verband is dit dienlik om te verwys na die feite van twee gewysdes. Die eerste is die Johnsonsaak self waarin volgens die uitspraak die hof o.a. aanvaar het dat die beskuldigde (agtien jaar oud) by sy arrestasie dronk was en dat hy onmiddellik ná die aanranding luidrugtig was, en onsamehangend gepraat het. Vir een van die beamptes het hy „stapelgek" voorgekom en die hof het ook bevind: „Dit het voorgekom asof hy nie bewas was van wat om

hom/....

hom aangegaan het nie". Gaan mens die oorkonde na dan blyk dit dat ook volgens die psigiatriese getuienis appellant se gedrag van so 'n aard was, dat hy nie geweet het wat hy gedoen het nie. Daar is egter ander feite wat na my mening ook relevant was en wat miskien 'n verduideliking kon gewees het van waarom hierdie jong seun so opgetree het. Volgens die getuienis blyk dit dat hy reeds ten minste drie jaar gewerk het en 'n redelike inkomste verdien het. Volgens sy moeder was hy 'n strawwe drinker en wanneer hy onder invloed van drank was, was hy bakleierig en dan is hulle bang vir hom en gee hulle pad. Omdat sy stiefpa met sy ma baklei het, het appellant sy stiefpa geslaan wanneer hy (appellant) dronk was. Appellant is vroeg die middag gearresteer en by sy aankoms by die polisiestasie het hy sy naam „ensovoorts" verskaf. Die verhoorhof het aanvaar dat hy sy adres verskaf het. Om drie uur het 'n beampste in die sel gekyk. Die oorledene het gelê en slaap maar appellant was wakker. Kort na drie uur was daar 'n rumoer en toe 'n beampste gaan kyk het, het hy die volgende gesê:

„Die beskuldigde was toe, op daardie stadium, vreeslik oproerig gewees. Hy het gevloek en onder andere gesê: „Vandag maak ek al die

dōnners/....

dōnners dood'. Hy was tot so 'n mate oproerig
~~dat ons hom ...-ons-het-hom-toe-natuurlik~~
dadelik in 'n ander sel geplaas. En later moes
ons hom onder dwang plaas omdat hy so oproerig
was."

Dit is duidelik dat appellant nie wildweg met die
emmer in die sel rondgeswaai het nie, maar dat hy met die emmer
'n aanval gedoen het op die kop van die oorledene. Dr. Simons,
van die Valkenburg Hospitaal, het getuig dat volgens sy mening
appellant so deur alkohol vergiftig was dat hy nie geweet het
wat hy doen nie. Aan dr. Simons is nie gevra of hy geweet het
van appellant se aggressiewe neigings wanneer hy onder invloed
van drank was nie en ook hoe die woorde „vandag maak ek al die
dōnners dood", te rym is met 'n mening dat hy nie bewus was van
wat hy gedoen het nie. Vir my is die woorde wat appellant
gebesig het, nie onbelangrik nie.

Ek wil ook verwys na die Bourkesaak waarin die jurie
bevind het dat appellant nie verantwoordelik was vir sy daad nie.
Uit die oorkonde blyk dit dat die klaagster, byna 11 jaar oud,
intellektueel vertraag was. Haar ouers het in die „spoorwegkamp"

gewoon/.....

gewoon, vlak by die Pretoriase stasie. Nadat sy met 'n maatjie gespeel het en terwyl sy op pad huistoe was, het dit begin reën en het sy skuiling gesoek op die stasie. 'n Man in 'n trein na Johannesburg het haar in die trein geroep en op die bank het hy met haar iets onsedeliks gedoen. Hy het bv. haar broekie uitgetrek maar dit is nie duidelik wat hy gedoen het nie. Toe hy klaar was, het hy vir haar lekkergoed gekoop. Appellant was toevallig ook in die stasiegebou en was onder invloed van drank. Hy het pas 'n paar dae in die Central Hotel vertoef (en baie gedrink) en die middag sou hy per trein vertrek met sy bagasie na Johannesburg. Hy het die klaagster gesien, met haar gepraat, 'n huurrituig ('n „cab“) laat kom en het met klaagster na die Central Hotel gery. Daar het hy die koetsier betaal en gesê dat hy nie hoef te wag nie en dat appellant 'n ander rituig sou kry om klaagster terug na die stasie te neem. Appellant het klaagster na 'n slaapkamer in die hotel geneem. Klaagster was snugger genoeg om te sien dat dit kamer no. 11 was. Appellant het bo-op haar op die bed gelê en skynbaar probeer om met haar gemeenskap te hê. Dit is onnodig om al die besonderhede weer

te gee. Hy het haar seergemaak, sy het geskreeu en appellant het gesê: „Keep your tongue still”. Klaagster-het uit die kamer gehardloop. Later is daar semen en bloed op die deken gevind, en by die mediese ondersoek het dit geblyk dat klaagster se skaamlippe ontstoke was. Haar maagdevlies het 'n ou perforasie getoon. Penetrasie was gering. Appellant het in die kamer gebly en aan die slaap geraak. Toe hy wakker gemaak is, het hy gesê dat hy daar wou bly maar hy is uit die hotel gesit. Later die aand is hy êrens buite aan die slaap gevind. Die gevangenis-geneesheer het o.a. gesê:

„Now I am of the opinion, from what I have heard and gathered from the evidence, that he must have been soaked with drink, and, from what the witnesses have said, he might not know exactly what he was doing. It is possible he may have forgotten afterwards what took place. They know what they are doing at the time but have no memory for it afterwards. They have no intellectual participation, only a sense memory. If a man is able to walk without staggering, and to speak properly, and to recollect where he is and give directions as to where he intends to go, I should not say he was unconscious of what he was about. I should say that would be against it.”

Nie/.....

Nie almal sal met die jurie saamstem nie dat die
appellant onbewus was van wat hy gedoen het.

Een van die probleme in verband met dade gepleeg
in dronkenskap is natuurlik dat die beskonkene wel weet wat hy
doen terwyl hy dit doen, maar dikwels later vergeet het wat hy
gedoen het. Die blote feit dat hy vergeet het wat hy gedoen
het, maak hom nie ontoerekeningsvatbaar nie. Wel is dit duidelik
dat in elke geval noukeurige aandag aan al die relevante feite
gegee moet word. 'n Hof moet dit doen omdat dit uiteindelik die
taak van die hof self is om te beslis of 'n beskuldigde ontoe-
rekeningsvatbaar is of nie.

Wat die onderhawige saak betref, moet die gestelde
regsvraag bevestigend beantwoord word.

HOOFREGTER.

JANSEN, AR.	}	Stem saam.
MILLER, AR.		
JOUBERT, AR.		
VAN HEERDEN, Wnd. AR.)		